

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็นมีความสามารถพื้นฐานในการอ่านออก คิดคำนวณได้ มีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักช่วยเหลือตนเองและสังคม เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษาไปแล้ว ควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิต เป็นคนดีมีคุณธรรม สามารถประกอบอาชีพและดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: ๖) โดยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดหมวดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไว้ 5 กลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โดยกำหนดให้ทั้ง 5 กลุ่มประสบการณ์มีความสำคัญและมีความจำเป็นแก่ผู้เรียนเท่าเทียมกัน ทั้งยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถปรับหรือเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเนื้อหาที่เรียนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพื่อให้เด็กเรียนที่จบหลักสูตรประถมศึกษาไปแล้ว จะสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้ แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า การเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร ผู้ที่จบหลักสูตรประถมศึกษาไปแล้ว ยังขาดความรู้ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพตามอัตภาพได้ ประกอบกับในท้องถิ่นชนบทยากจนมีอัตราการเรียนต่อของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องออกไปสู่ชีวิตการทำงานเลย (เพื่อลักษณะ ไชยรังษี 2532: 2) การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนมีพื้นฐานทางด้านอาชีพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งกลุ่มประสบการณ์ที่ตอบสนองให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะพื้นฐานเพื่อก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานและการประกอบอาชีพคือ กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างของสังคมไทยและวิถีชีวิตของประชากรในประเทศไทยแล้ว จะเห็นว่าประเทศไทยเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท และประกอบอาชีพทางด้าน เกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีลักษณะต้องพึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติรอบรู้ที่พักอาศัย ล้อมรอบด้วย ท้องทุ่ง สวน ไร่ นา ป่า หุบเขา และแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ภูมิประเทศเช่นนี้ จะมี ดิน หิน แร่ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตพื้นฐานหรือนำมาพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมย่อย อุตสาหกรรม หนักได้ มีพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่ขึ้นตามธรรมชาติ และพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านปลูกไว้เพื่อตอบสนองความต้องการ ในชีวิตประจำวันของตน ทั้งใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย และทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ ใช้ในการดำรงชีวิต โดยการใช้แรงงานและมีมือของตน ผลิตขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในท้องถิ่น ชนบทแทบทุกพื้นที่จึงเป็นแหล่งสร้างงานหัตถกรรม และอุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งผู้อาวุโสจะผลิต และถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลาน ในบางพื้นที่มีแม่ หิน ดิน ทวาย ที่สามารถนำมาสร้างส้วก ตกแต่ง เจริญระเห เป็นของใช้ เครื่องประดับได้ จึงนับเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นตามธรรมชาติ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และหากผลิตได้มากมีเหลือใช้ ยังสามารถนำไปจำหน่าย เป็นรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย หัตถกรรม งานฝีมือ และอุตสาหกรรมในท้องถิ่นลักษณะ นี้มีอยู่มากมายในประเทศไทย ผลผลิตในบางท้องที่สวยงาม ปรารถน เป็นที่นิยมของประชาชนโดย ทั่วไป บางแห่งสามารถส่งออกไปขายต่างประเทศ ทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากนับเป็น การเผยแพร่ชื่อเสียงเกียรติคุณของประเทศอีกทางหนึ่งด้วย งานหัตถกรรมประเภทนี้ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา การจักสาน การทอผ้าไหม เครื่องเงินเครื่องถม ฯลฯ นอกจากนี้ วัชระ อุทัยผล (2523: 15-16) ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของงานหัตถกรรมและอุตสาหกรรมใน ท้องถิ่นไว้โดยสรุปดังนี้

1. ช่วยให้ประชาชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ภายหลังฤดูเก็บเกี่ยวเกษตรกรรมได้ ใช้เวลาว่างประดิษฐ์ของใช้สำหรับครอบครัว เช่น ทอผ้า จักสาน ฯลฯ นับเป็นการใช้แรงงานให้ได้ผลอย่างเต็มที่
2. ให้นำเอาวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ วัตถุดิบบางอย่างมีอย่าง เหลือเฟือในท้องถิ่น หากสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ก็จะกลายเป็นของมีค่าขึ้น เช่น กก ปอ ผักตบชวา มาทอเป็นเสื่อ หรือเปล ดินบางแห่งอาจเหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผา ไม้ไผ่สามารถนำมาทำภาชนะใช้สอยในครัวเรือน เป็นต้น
3. ช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนหากผลิตได้มากก็นำ ไปจำหน่ายก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือหากผลิตไว้ใช้ก็จะเป็นการประหยัดรายจ่าย และโดย

ส่วนรวมแล้วก็เป็นกาช่วยเพิ่มทุนรายได้ของประเทศชาติด้วยทางหนึ่งเพราะสินค้าบางอย่างสามารถส่งไปขายต่างประเทศได้

4. ช่วยรักษาศิลปหัตถกรรมของชาติไว้ไม่ให้เสื่อมสูญ เช่น การทำเครื่องปั้นแบบไทย การแกะสลักลวดลายแบบไทย เป็นต้น

5. ช่วยฝึกอาชีพให้แก่บุตรหลานตั้งแต่เด็ก ๆ โดยการให้ช่วยงานต่าง ๆ นานไปก็จะเกิดความรู้ความชำนาญในการทำ ซึ่งจะเป็นโยบายให้แก่เด็กในอนาคตเพราะจะเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพต่อไปในภายหน้า

6. ช่วยลดปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม การลักขโมย การอพยพเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ ๆ หรือย้ายถิ่นฐานที่ทำกิน เป็นต้น เพราะในท้องถิ่นมีการกินที่อยู่ดี มีอาชีพ มีงานทำตลอดปีนั่นเอง

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ประชาชนในชนบทของไทย ได้อาศัยทรัพยากรตามธรรมชาติในท้องถิ่น ผลผลิตของอุปโภค บริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งผลิตเพื่อจำหน่ายในรูปของอุตสาหกรรมท้องถิ่นหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยใช้เวลาดำเนินการหลังฤดูเก็บเกี่ยว ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศดีขึ้น ทั้งยังแสดงออกถึงศิลปะวัฒนธรรมของชาติไทยอีกด้วย ผู้ผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ จึงนับเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในสิ่งที่คิด ประดิษฐ์ทำ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้มีอยู่เป็นจำนวนมาก แทบจะทุกหมู่บ้านในชนบทของไทย แต่ในสภาพความเป็นจริง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้ความชำนาญทางด้านงานฝีมืองานช่างศิลปหัตถกรรม มักถูกละเลยและขาดการสืบทอดหรือเผยแพร่เท่าที่ควรโดยเฉพาะเยาวชนคนหนุ่มสาวส่วนหนึ่งหลงไหลไปกับกระแสวัฒนธรรมจากสังคมเมืองและวัฒนธรรมจากต่างชาติ จนขาดความใส่ใจต่องานที่ทำสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษทั้งที่เป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของเขาเอง หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ก็ยังไม่ให้ความสำคัญแก่ฝีมือและภูมิปัญญาของผู้มีความรู้ความชำนาญกลุ่มนี้มากนัก ทำให้วิทยาการท้องถิ่นบางอย่างขาดผู้สืบทอดและต้องสูญหายไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง ประกอบกับอัตราการเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษามีน้อย เด็กที่เรียนจบการศึกษามาคับคั่งแล้วขาดความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ส่วนหนึ่งจึงมุ่งเข้าสู่เมืองใหญ่ในรูปของการขายแรงงานไร้ฝีมือ สร้างปัญหาให้กับสังคมเมืองและโครงสร้างของครอบครัวในชนบทเป็นอย่างมาก

รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของหัตถกรรมท้องถิ่นและอุตสาหกรรมในครัวเรือนจึงได้ให้การสนับสนุนทางการเงิน การฝึกอบรม สาธิต เผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ โดยจัดทำเป็นเอกสารให้ความรู้ ช่วยเหลือทางด้านการตลาด การจัดหาวัตถุดิบ สนับสนุนด้านเครื่องจักรเครื่อง

ทุนแรง ตลอดจนลดภาษีวัตถุดิบเครื่องจักรวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการผลิต (วัชรอุทัยผล 2523: 20-21) อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือสนับสนุนดังกล่าวเป็นวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งอาจได้ผลชั่วคราว จำเป็นต้องมีปัจจัยอื่นมาสนับสนุนด้วย การจัดการศึกษาด้านอาชีพให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการ และทรัพยากรท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถทำได้โดย การจัดการศึกษาในระดับการศึกษาค้นคว้าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพความต้องการและทรัพยากรท้องถิ่น ให้ความรู้พื้นฐานทางด้านงานอาชีพ และงานพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต ปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีต่อการทำงาน ตลอดจนฝึกทักษะการทำงานที่สามารถนำไปเป็นพื้นฐานเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ซึ่งแนวคิดนี้มีว่าสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการทำงาน สามารถนำความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ จากกระบวนการเรียนการสอน ตามหลักสูตรไปใช้ เป็นพื้นฐานในการทำงาน การประกอบอาชีพได้ตามความถนัดและความสามารถ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบสุขทั้งส่วนตัวและส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 381) แต่การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้ จะต้องมีการเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพล่วงหน้าได้แก่การศึกษาหาความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ จนกระทั่งมีความรู้ความสามารถเป็นพื้นฐานพอที่จะเข้าไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองต้องการได้ การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเตรียมคนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ (อุดมชัย ขอมขุนทด 2530: 25) ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นวิธีการเรียนทฤษฎีควบคู่กับการฝึกงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว

แม้ว่าจุดมุ่งหมายของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะจัดให้มีความยืดหยุ่นในเนื้อหาสูงเพื่อการปรับให้มีความสอดคล้อง เอื้ออำนวยต่อสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น แต่ในสภาพความเป็นจริง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ พบว่ายังมีปัญหาหลายประการ สุทธิประจงศักดิ์ และศิริกุล ไทพิทักษ์ (2525: 6) พบว่า สาเหตุสำคัญที่การศึกษาทางด้านอาชีพไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เกิดจากความไม่พร้อมหลายประการ เช่น การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความชำนาญ ขาดโรงฝึกปฏิบัติงาน เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ เจตคติที่ไม่ดีของครู ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ต่อการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้บริหารและครูผู้สอนบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยจัดอันดับความสำคัญของกลุ่มประสบการณ์นี้ไว้อันดับสุดท้าย (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2528:

538) และนำเวลาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพบางส่วนไปสอนกลุ่มประสบการณ์อื่นที่เห็นว่าสำคัญกว่าแทน ทั้ง ๆ ที่หลักสูตรได้ระบุให้ทุกกลุ่มประสบการณ์มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อผู้เรียนเท่าเทียมกัน (เพื่อลักษณะ ไซยรังษี 2532: 31-31) และหากจะพิจารณาถึงผลไปถึงครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่า ครูมีปัญหาเรื่องความสามารถในการสอนวิชาแขนงงานประดิษฐ์และงานช่าง ด้านสื่อการเรียนและการจัดกระบวนการเรียนการสอน (อ่านวย ชมศรีสวัสดิ์ และคณะ 2527: บทคัดย่อ) ครูส่วนใหญ่พยายามที่จะจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น แต่มีข้อจำกัดที่ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพขาดความรู้ความชำนาญเฉพาะงาน โดยเฉพาะแขนงงานประดิษฐ์และงานช่างซึ่งครูส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 96 จำเป็นต้องสอนทุกวิชา จึงมีครูเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่สอนเพราะมีใจรัก และได้ศึกษามาทางด้านนี้โดยเฉพาะ (ลักษณะ สมเชื้อ 2524: 97) ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกที่พบว่า ผู้เรียนบางส่วนที่จบหลักสูตรประถมศึกษาไปแล้วยังขาดความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานเลี้ยงชีพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประกอบกับในท้องถิ่นชนบทขาดมีอัตรากำลังเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ จึงอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมในระดับกว้างได้

จากปัญหาดังกล่าว แนวทางแก้ปัญหาอาจทำได้หลายประการ เช่น การประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ รัฐต้องให้ความสำคัญและช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ นอกจากนี้ แนวทางที่จะพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้มากขึ้น ทำได้โดยการพิจารณานำบุคลากรในโรงเรียน และแหล่งวิทยากร ซึ่งได้แก่วิทยากรผู้มีความรู้ความชำนาญในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากวิทยากรผู้มีความรู้ความชำนาญด้านงานอาชีพมีอยู่ทั่วไปแทบทุกหมู่บ้าน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพและการคิดประดิษฐ์ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน การเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาสอน จึงเป็นการเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ตรงมาถ่ายทอดประสบการณ์สู่นักเรียน ในเรื่องนี้ วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2525: 29) กล่าวว่า การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้นักเรียนฟัง มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการ คือ นักเรียนได้รับความรู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากการเรียนในโรงเรียน ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางสังคมช่วยให้นักเรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้อ่านมากขึ้น ทั้งยังช่วยให้

นักเรียนเข้าใจว่า ปัญหาต่าง ๆ นั้นนักเรียนอาจจะหาคำตอบได้จากการพบปะพูดคุยกับคนอื่นมากกว่าการอ่านหนังสืออย่างเดียว และการได้ฟังได้เรียนการปฏิบัติกับผู้ที่มิประสบความสำเร็จตรงมีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่สอนหรือสาธิตอย่างลึกซึ้ง ย่อมมีประโยชน์มากกว่าเรียนกับครูภายในโรงเรียน เพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การเชิญวิทยากรมาสอนในกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ ยังมีอุปสรรคหลายประการ ประสิทธิ์ อามาตร์ (2529: บทคัดย่อ) พบว่าครูไม่สะดวกที่จะเชิญวิทยากรที่อยู่ไกลจากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวางแผนเชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ เสียค่าใช้จ่ายสูงและผู้รู้หรือผู้ชำนาญไม่มีเวลาพอ นอกจากนั้นยังพบว่าแหล่งความรู้ที่ครูเคยใช้มากที่สุดได้แก่วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ครู ภารโรงในโรงเรียนเดียวกันหรือโรงเรียนใกล้เคียง และครูวิชาการโรงเรียน ดังนั้นประสิทธิ์ อามาตร์ (2529: 142) จึงเสนอแนวการแก้ปัญหาในเรื่องความไม่สะดวกในการเชิญวิทยากรท้องถิ่นว่าควรเลือกวิทยากรหรือผู้รู้ผู้ชำนาญที่อยู่ใกล้โรงเรียนมากที่สุด ได้แก่ครู หรือภารโรงในโรงเรียน เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาให้น้อยลง ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากรได้ด้วย โดยเฉพาะบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหารและดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบุคลากรเป็นผู้จัดหาและเป็นผู้ใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ หากโรงเรียนใดมีบุคลากรที่มีคุณภาพ คือมีความรู้ความสามารถ การดำเนินงานในโรงเรียนก็จะประสบผลสำเร็จในทุก ๆ ด้าน (หวน พันธุ์พันธ์ 2528: 75) โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นการกิจหลักของโรงเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากได้มีการนำบุคลากรในโรงเรียนทุกประเภท รวมทั้งผู้รู้ผู้ชำนาญในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมทั้งรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการ ตลอดจนความรู้ความสามารถของแต่ละคนในรูปของวิทยากรแล้ว ก็อาจจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งขาดแคลนครูที่มีความชำนาญเฉพาะงานเป็นอย่างมาก

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และความรู้ความชำนาญของครูผู้สอนเพราะจำเป็นต้องขอบเขตของเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนอาชีพและทรัพยากรในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งในสภาพความเป็นจริง สภาพท้องถิ่นแต่ละแห่งก็แตกต่างกันไปในด้านรายละเอียด ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ลักษณะอาชีพ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม

ประเพณี วัฒนธรรมและภาษา ดังนั้นการจัดสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานที่
 ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองต้องการ จึงเป็นสิ่งที่น่า
 สนใจอย่างยิ่ง ทั้งในด้านรูปแบบการศึกษา เนื้อหาที่สอนและการระดมสรรพกำลังที่โรงเรียนและ
 ท้องถิ่นมีอยู่มาใช้อย่างเหมาะสมได้ประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเขตการศึกษา 7 เป็นเขต
 ที่มีพื้นที่กว้างขวางครอบคลุมถึง 8 จังหวัด คือ กาแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก
 เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์ มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ วัฒนธรรม
 การประกอบอาชีพ ทักษะการงานท้องถิ่น ประกอบกับในหลายท้องที่เป็นแหล่งกำเนิดของ
 ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่หลากหลายไปตามสภาพความเป็นอยู่ คตินิยม
 สภาพทรัพยากรและแหล่งที่มาหากิน เช่น งานจักสาน เปง กระทอ และไซ ที่อำเภอชุมแสง
 งานเครื่องหวายที่อำเภอพยุหะคีรี ซึ่งมีชื่อเสียงส่งไปขายยังต่างประเทศ งานเจียรไนพลอยที่
 อำเภอตากคลี การปั้นหัวสัตว์ประกอบเขาที่อำเภอโกภพระ งานสานไม้ไผ่เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำ
 และการดักเป็ดจากฝักตบชวาแฉกรอบ ๆ บึงบรเห็ด งานทำหมอนน้ำดินเผาที่อำเภอคีรีมาศ
 งานทอผ้าพื้นเมืองที่บ้านหาดสูง หาดเลี้ยวที่ตำบลหาดเลี้ยว อำเภอศรีสำราญ ซึ่งมีชื่อเสียงมาก
 งานตีมัด ปั้นหมอนน้ำดินเผา และทอผ้าที่อำเภอลับแล เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนประถมศึกษาใน
 เขตการศึกษา 7 ได้เห็นความสำคัญของการเชิญวิทยากรผู้รู้ผู้ชำนาญในท้องถิ่นมาสอนแขนงงาน
 ต่าง ๆ ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยจะเห็นได้จากการจัดสรรเงินเป็นค่าตอบแทนวิทยากร
 บุคคลภายนอกที่เชิญมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในปีงบประมาณ 2532 ทั้งเขตการศึกษา
 7 สูงถึง 430,450 บาท นอกจากนี้ยังมีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐาน
 อาชีพโดยมิได้เบิกค่าตอบแทน รวมถึงวิทยากรภายในโรงเรียน ซึ่งมีความเหน็ดหรือชำนาญใน
 แขนงงานที่เปิดสอนอีกเป็นจำนวนมาก (สุนันท์ ชันฉิทอง และฉงน แดงดี, สัมภาษณ์) ส่วนเรื่อง
 ที่เชิญวิทยากรมาสอนก็แตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่น ทรัพยากรที่มี และความต้องการของท้องถิ่น
 เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง การเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงวัว การทอเสื่อ การดักเป็ดจาก
 ฝักตบชวา การตัดผมชาย-หญิง และงานจักสานไม้ไผ่ เป็นต้น (กองนโยบายและแผน 2532: ไม่
 ปรากฏเลขหน้า) ทั้งยังไม่มียางานวิจัยใดบ่งชี้ชัดเจนถึงการเชิญวิทยากรมาช่วยในการเรียน
 การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษา การใช้วิทยากรในการสอน
 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านรายละเอียดการเชิญวิทยากรมา
 สอนแขนงงานต่าง ๆ ผลที่เกิดกับนักเรียน ครู และชุมชนรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง
 วิทยากรกับครู ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐาน

อาชีพ ทั้งนี้เพื่อผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะนำไปพิจารณาเป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้ได้ผลตรงตามจุดหมายของหลักสูตร ความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ในด้านต่อไปนี้

1. สภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 รายละเอียดการเชิญวิทยากรมาสอนในงานและแขนงงานต่าง ๆ สาเหตุที่เชิญและไม่ได้เชิญวิทยากรมาสอน และวิธีการสอนของวิทยากร
 - 1.2 ผลการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ทางด้านนักเรียน ด้านครูและด้านชุมชน
 - 1.3 รูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร
2. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพทางด้านครู ด้านวิทยากรและด้านการบริหาร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลมีขอบเขตเฉพาะการจัดการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 เท่านั้น
2. การวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะสภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ทั้งนี้ไม่รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการเชิญวิทยากรมาสอน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิทยากร หมายถึง ทักษะบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญ ซึ่งสามารถเชื่อมมาบรรยาย สาธิต ประกอบการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนได้ ประกอบด้วยวิทยากรในโรงเรียน คือบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ทำหน้าที่สอน ผู้ให้การสนับสนุนการสอน เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นลูกจ้างประจำ และ วิทยากรท้องถิ่น คือผู้ซึ่งมีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านซึ่งอยู่ในท้องถิ่น เช่น ช่างนา ช่างไฟฟ้า ช่างประมง ช่างตัดผม เจ้าหน้าที่การเกษตร พระภิกษุสงฆ์ ฯลฯ

การใช้วิทยากร หมายถึง การนำวิทยากรทั้งในโรงเรียน และวิทยากรท้องถิ่นมาสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตามหัวข้อหรือเนื้อหาที่เปิดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครู ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ในปีการศึกษา 2532

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมายถึง มวลประสบการณ์กลุ่มที่ 4 ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยงานพื้นฐาน 3 งาน ได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานเลือก 5 แขนงงาน ได้แก่ แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ แขนงงานเกษตร แขนงงานบ้านและแขนงงานอาชีพอื่น ๆ

ครู หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7

เขตการศึกษา 7 หมายถึง เขตที่รวมหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานจัดการ ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัดคือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัด พิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แผนการสอนกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัย สังกัดการ จัดกิจกรรมการสอนของครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ การสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ และศึกษา

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ บัณฑิตและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ การใช้วิทยากรท้องถิ่น และบุคลากรประเภทต่าง ๆ ในโรงเรียนประถมศึกษา และขั้นตอนกระบวนการเชิงวิทยากร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. เลือกตัวอย่างประชากร โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

2.1 สํารวจจํานวนอำเภอทั้งหมดในเขตการศึกษา 7 ได้ 72 อำเภอแล้วนำรายชื่ออำเภอทั้งหมดมาสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดํา เลือกอำเภอไว้ร้อยละ 25 ของจํานวนอำเภอทั้งหมดในแต่ละจังหวัด ได้อำเภอจํานวน 18 อำเภอ

2.2 ส่งแบบสํารวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพการเชิงวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2532 ไปยังครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงที่อยู่ในเขต 18 อำเภอ ตามข้อ 2.1

2.3 เลือกโรงเรียน เลือกจากแบบสํารวจข้อมูลเบื้องต้น ข้อ 2.2 โดยเลือกเฉพาะโรงเรียนที่มีการเชิงวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 ได้โรงเรียนทั้งสิ้น 646 โรง

2.4 แบ่งโรงเรียนที่เลือกไว้ในข้อ 2.3 ออกเป็น 4 ขนาด คือโรงเรียนขนาดเล็กมาก โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

2.5 นำรายชื่อโรงเรียนขนาดเล็กมาก ขนาดเล็กและขนาดกลาง มาสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดํา โดยเลือกไว้ร้อยละ 70 ของจํานวนโรงเรียนแต่ละขนาด ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่เลือกไว้ทุกโรง ได้โรงเรียนที่เลือกไว้ทั้งสิ้นรวม 459 โรง

2.6 เลือกครู ตัวอย่างประชากรครูมี 2 ประเภท คือ

2.6.1 ตัวอย่างประชากรครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เลือกจากโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างไว้ในข้อ 2.5 โรงเรียนละหนึ่งคนหากโรงเรียนใดมีครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากกว่าหนึ่งคนให้ผู้บริหารพิจารณาเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมเพียงหนึ่งคนได้ตัวอย่างประชากรรวม 459 คน

2.6.2 ตัวอย่างประชากรครูหัวหน้ากลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่น ระดับสำนักงาน

การประเมินศึกษาจังหวัด ปีการศึกษา 2532 ในเขตการศึกษา 7 จังหวัดละหนึ่งคน ได้ตัวอย่าง ประชากรรวม 8 คน รวมตัวอย่างประชากร 2 ประเภท เป็น 467 คน

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้น แบบสอบถาม ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแบบสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่น ระดับสำนักงาน การประเมินศึกษาจังหวัด ในปีการศึกษา 2532

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

3.1.1 แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วยคำถามว่า ปีการศึกษา 2532 ได้มีการเชิญวิทยากรมาสอนหรือไม่ และรายชื่อแขนงงานหรือเนื้อหาที่เชิญวิทยากรมาสอน

3.1.2 แบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพการเชิญวิทยากรมาสอน ในงานและแขนงงานต่าง ๆ ผลที่เกิดจากการเชิญวิทยากรมาสอน ลักษณะการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างครูกับวิทยากร และสภาพปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรในการสอน แบบสอบถามมี ลักษณะเป็นแบบ เลือกตอบและเติมข้อความ

3.1.3 แบบสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ สภาพการใช้วิทยากรในการสอนในงานและแขนงงานต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเชิญวิทยากรมาสอน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบ เลือกตอบชนิดเติมข้อความ และแบบประเมินค่า

3.2 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมทางด้านเนื้อหา รูปแบบและการใช้ภาษา จากนั้นนำมาแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 นำเครื่องมือทั้ง 2 ชุดที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไป ทดลองใช้กับครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอ พยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน เนื่องจากเห็นว่ามีความต่าง ๆ ใกล้เคียงกับกลุ่ม ตัวอย่างประชากร จากนั้นนำข้อสังเกตและข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่พบมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับ สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรต่อไป

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 459 คน และนำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 8 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
5. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เกี่ยวกับการใช้วิทยาการในการสอนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
2. เป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับนำไปพิจารณา เป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้ได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น